

IP TIPS

чекліст для фотографів

**ФОТОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО:
МЕЖІ ДОЗВОЛЕНОГО ТА ОБМЕЖЕННЯ**

Права фотографів

1

Що таке оригінальність фотографії та чому це важливо?

Оригінальність фотографії – це критерій, за яким визначається, чи охоронятиметься фотографія авторським правом.

Оригінальність фотографії означає, що вона є результатом інтелектуальної, творчої діяльності та відображає творчі рішення її автора (п.35 ст.1 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Важливо! Фотографії, які не є оригінальними, не охороняються авторським правом (наприклад, фотокартка для документів, що посвідчує особу, фотографія, зроблена в рамках проведення слідчих дій тощо (п.8 ч.1 ст.8 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

2

Як я можу визначити оригінальність своєї фотографії?

Переконайтесь, чи відображає фотографія ваші творчі рішення? Оригінальність може проявлятися в унікальному ракурсі, грі світла та тіні тощо.

Твір, який є оригінальним, не може бути точною копією чужої фотографії чи стандартним, механічно створеним зображенням (наприклад, фото за певними технічними стандартами чи параметрами, без додаткового творчого втручання).

3

Які права на фотографію я маю як фотограф?

Фотографи, як автори творів, мають особисті немайнові права та майнові права інтелектуальної власності.

Такі права закріплені Цивільним кодексом України та Законом України “Про авторське право і суміжні права”.

Особисті немайнові права пов’язані з визнанням авторства та захистом вашої репутації як творця. Вони належать вам як автору і не можуть бути передані чи успадковані (ст.11 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Майнові права дають вам можливість контролювати використання фотографій та отримувати від цього фінансову вигоду. Вони можуть бути передані вами, як автором, іншим особам на підставі договору або успадковані іншими особами після смерті автора (ст.12 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Чому це важливо?

Розуміння своїх прав дозволить вам:

- зберігати контроль над використанням власних робіт.
- захищати свої твори від незаконного використання.
- встановлювати умови, на яких інші можуть використовувати ваші фотографії.

4

Що таке особисті немайнові права?

Особисті немайнові права пов’язані з вами як автором, здійснюються за вашим внутрішнім бажанням та охороняються безстроково.

Ви маєте право:

1. Вимагати визнання свого авторства.

За вашої вимоги ваше ім'я повинно бути зазначене в оригіналі та копіях фотографії та за будь-якого її використання, якщо це практично неможливо.

Наприклад, ви можете вимагати у іншої особи зазначення вашого імені на друкованому примірнику вашої фотографії, або на електронній версії фото, розміщеній іншою особою в мережі Інтернет.

Рекомендується вказувати поряд з іменем фотографа знак копірайту © разом із роком першого опублікування фотографії, що допоможе підкреслити те, що це фото охороняється авторським правом та ви є автором цього твору (наприклад, “© Іван Іваненко, 2025”).

2. Залишатись анонімом.

Ви можете заборонити згадування свого імені під час використання фотографії.

Тобто, ви можете вимагати, щоби ваше ім'я не зазначалось при використанні фотографії, якщо ви вирішили залишитись анонімом.

3. Використовувати псевдонім.

Ви можете обрати псевдонім та вимагати його зазначення замість справжнього імені в оригіналі та копіях фотографії та за будь-якого її використання.

4. Вимагати збереження цілісності фотографії.

Ніхто не має права без вашого дозволу перекручувати, спотворювати чи будь-яким іншим способом змінювати вашу роботу (наприклад, редагувати фотографію будь-яким способом: змінювати кольори, масштаб, додавати текст тощо).

5. Надати назву фотографії.

Ви можете назвати свою фотографію або залишити її без назви.

Наприклад, назвати її іменем особи, яка зображена на фото або надати назву відповідно до сюжету тощо.

6. Присвятити фотографію.

Ви можете присвятити свою фотографію певній особі (-ам), події чи даті.

Майнові права дозволяють отримувати матеріальну вигоду завдяки використанню різноманітними способами об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема й фотографій.

Такі права охороняються за життя автора та 70 років після його смерті.

Ви як автор маєте право:

1. Використовувати зроблену вами фотографію будь-яким способом, зокрема:

- Відтворювати (наприклад, надрукувати фотографію та здійснювати її продаж);
- Включити до іншого твору (наприклад, надати дозвіл на включення фото до збірки віршів за певну плату);
- Розповсюджувати примірники твору (наприклад, продавати примірники фотографії на аукціоні, в художній галереї тощо);
- Імпортувати примірники твору (завозити надруковані примірники фотографій з-за кордону для продажу);
- Здійснювати публічний показ, публічне демонстрування, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки (показувати фотографії під час лекції, виставки або розміщувати онлайн для вільного перегляду);
- Здійснювати переробку та інші подібні зміни твору (наприклад, створювати на основі фотографії колажі, постери або цифрові ілюстрації для подальшої реалізації).

Цей перелік не є вичерпним, тому ви можете самостійно визначати інші способи використання свого твору.

2. Дозволяти або забороняти іншим використовувати вашу фотографію (як на платній, так і на безоплатній основі).

Наприклад, ліцензування є ефективним інструментом для отримання винагороди за надання дозволу на використання фотографій.

6

Хто володіє авторським правом на фотографію - я чи мій замовник?

За загальним правилом, майнові права на фотографію, створену за замовленням, належатимуть замовнику з моменту створення твору. Однак, особисті немайнові права залишаються за автором твору (**ст.15 Закону України “Про авторське право і суміжні права”**).

Проте під час укладення договору сторони мають право домовитись про інше, наприклад про те, що майнові права належатимуть фотографу або спільно фотографу та замовнику.

Для уникнення суперечок, у взаємодії з замовником варто перед створенням фотографії укласти договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

7

Хто володіє авторським правом на фотографію - я чи мій роботодавець?

За загальним правилом, майнові права на фотографію, створену в межах виконання трудових обов'язків, переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі. Однак, особисті немайнові права залишаються за автором твору (ст. 14 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Службовий твір – це твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом) (п.55 ст.1 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Тобто, якщо ви працюєте контентмейкером та у ваші трудові обов'язки входить створювати фото товару, який виробляє ваш роботодавець, майнові права на ваші знімки належатимуть роботодавцю.

Проте, щоб остаточно визначитись з тим, кому належатимуть права, варто переглянути умови трудового договору або іншого договору щодо майнових прав на службовий твір, укладений між працівником (автором) та роботодавцем, в яких може бути передбачено, що права належатимуть фотографу або спільно фотографу та роботодавцю.

8

Як мені діяти, якщо компанія хоче використовувати мої фотографії у своїй рекламі?

У такому випадку варто укласти ліцензійний договір із компанією, щоб забезпечити охорону своїх прав, урегулювати умови використання фотографії та уникнути можливих непорозумінь. У договорі мають бути чітко визначені умови використання ваших фотографій, наприклад:

- які саме фотографії використовуватимуться та для яких цілей;
- терміни використання;
- як саме будуть використовуватися (у цифровій чи у друкованій формі тощо);
- права на редагування фотографій;
- розмір авторської винагороди;
- тощо.

Також варто визначитись з типом ліцензії, яку ви надаєте:

Виключна ліцензія надається лише одній особі, яка отримує так зване “ексклюзивне” право на використання фотографії. Разом з тим, автору або правоволодільцю забороняється самостійно використовувати фото чи надавати дозвіл іншим особам у визначеній ліцензійним договором сферах.

Одинична ліцензія надається лише одній особі, яка отримує право на використання фотографії. Разом з тим, автор або власник прав зберігає можливість самостійно використовувати об'єкт у тій самій сфері, проте, без передачі таких прав іншим.

Невиключна ліцензія може надаватись кільком особам, які отримують право на використання фотографії. Разом з тим, автор або власник прав зберігає можливість як самостійно використовувати фото, так і надавати дозвіл іншим.

Важливо! Якщо на ваших фотографіях зображені моделі або інші особи, вам також потрібно отримати їх дозвіл на використання зображень у рекламі.

9

Чи маю я право використовувати у своєму портфоліо або в мережі Інтернет фотографії, зроблені на замовлення/у зв'язку з виконанням службових обов'язків/права на які було передано?

Право використовувати фотографії в своєму портфоліо або в мережі Інтернет у таких випадках залежатиме від умов укладених вами договорів.

Як було зазначено у попередніх відповідях, майнові права на фотографію за загальним правилом належать замовнику/роботодавцю/особі, якій було передано майнові права.

Однак, завжди існує можливість узгодити з іншою стороною включення до умов договору положення, яке передбачатиме право використання вами фотографії у власному портфоліо або в мережі Інтернет.

10

Чи потрібно реєструвати авторське право?

Авторське право на фотографію виникає внаслідок факту її створення (ст. 9 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

Тобто, ваша фотографія охороняється авторським правом відразу після того, як вона була зафіксована в об'єктивній формі (наприклад, роздрукована чи зафіксована в цифровому вигляді).

11

Чому реєстрація може бути корисною?

Хоча реєстрація не є обов'язковою, вона надає додаткові переваги:

- Зареєстрована фотографія буде мати офіційне підтвердження авторства, що полегшить процес захисту ваших прав у разі суперечок.
- Реєстрація може бути корисною при передачі прав, зокрема при ліцензуванні або продажі окремих способів використання фотографії, наприклад шляхом друку зображення на тканині.

12

Як я можу зареєструвати авторське право на фотографію?

Подати заяву до УКРНОІВІ, в якій потрібно зазначити дані про автора, твір, та додати до неї примірник фотографії ([шаблон заяви тут](#)).

Сплатити збір ([вартість зборів тут](#)).

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Проект має на меті роз'яснення питань, що виникають у представників сфери креативних індустрій у їх повсякденній професійній діяльності.

Чекліст містить відповіді з посиланням на чинне законодавство. При виникненні конфліктів щодо конкретних спірних ситуацій цей чекліст не може бути застосований для вирішення спору.

Представлений чекліст **НЕ є офіційним роз'ясненням УКРНОІВІ** щодо застосування окремих норм чинного законодавства з питань у сфері інтелектуальної власності та **НЕ рекомендований для використання у експертних дослідженнях**.

Для додаткової оцінки всіх ризиків та факторів, що впливають на вирішення спірної ситуації, рекомендуємо звернутися за додатковими роз'ясненнями з урахуванням всіх обставин конкретної ситуації до фахівців в сфері інтелектуальної власності.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЕКТ:

Серія: 12 актуальних питань та відповідей для представників сфери креативу та інновацій: чекліст, поради з питань інтелектуальної власності.

Про що: про охорону авторських та суміжних прав у фотографічному мистецтві.

Для кого: для фотографів.

Мета: підвищення рівня обізнаності щодо застосування норм законодавства про авторське право і суміжні права у фотографічному мистецтві.

Чекліст підготовлений командою Департаменту “Академія інтелектуальної власності” УКРНОІВІ.

Представлена інформація наведена з урахуванням положень законодавства станом на 23.07.2025 року.

© УКРНОІВІ, 2025

© ⓘ Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0)

Ліцензія © не поширюється на контент у цьому виданні, що не належить УКРНОІВІ.
Візуальні елементи: Canva Pro.